

20198

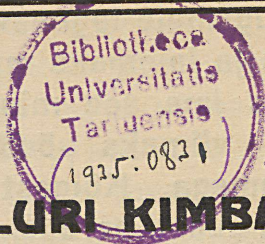
J. KÖRV

NÄKINEIU

PIÄÄYUKKI

O. Rönkä 1925

KALURI KIMBATUS

Ühel jaanipäeva hommikul läheb mees õngega Mustjärvele kalu püüdma. Sõuab lootsikuga kesk järve, õngitseb siin ja võtab hulga kalu. Viimaks hakkab talle õnge suur haug, kelle saba ots tõmp, nagu ära raiutud. Siis õngitseb mees veel tükikese aega, kuid ei saa enam loomagi, ja hakkab kodu poole minema. Ta aerutab, kuna endal on mõttes ainult ta rikkalik kalasaak.

Juba on ta tükikese aega niiviisi sõudnud, kuid rand ei lähenegi, ehk küll lootsik noolena vaikselt veepinnal edasi liugleb. Nüüd aga tõmbab ta veel kõvemini, sõuab hulga aega, kuid kalda lähemale ei pääse. Ikka tugevamini teeb mees tööd, nii et higi tal viimaks lainena ihule tõuseb ja juuk-

sed pääs tilguvad, kuid järve kallas näib veel kaugemale taganevat ja järvisse pikemaks ja laiemaks muutuvat.

„Noh, mis ime see minuga nüüd on?” mõtleb viimaks sõudja hirmul tuksuva südamega. Kõigest ihu-hinge väest lisab ta uuesti aerudele jõudu, ja lootsik lendab kui ratsahobusega üle sätendava veepinna, millele varajane hommikupäike oma kiiri kullaselt välja puistab, — aga ikka kaugemale jääb kodurand ja kaugemal ja kaugemal virvendavad ümberkaudsed teisedki järve kaldad.

Ka päike tumeneb ja suitsuvineline õhk katab selget taevast nagu ähvardava vaibaga. Sõudjal käib pää ringi ja jõud raugneb liigsest sõudmisest; ilm aga pimeneb ikka enam, kuigi päike veel keskhommiku aega näitab. Ja viimaks ei saa mees enam isegi aru, kus ta õieti on, mis teha või kuhu minna. Ainult hirm ei lase peatuda, ta sõuab kuidas vähegi jaksab, lootsik näib ikka kord korralt rutemini lendavat, nagu hullul sõidul, aga rand ei lä-

hene, vaid vajub silmist enam ja enam virvendavasse siniuttu.

Juba jõuab päike otse kesk lõunasse. Ja nüüd viimaks tuli mehel korraga mõte, mis teda nagu unest äratas. Ta istus tagurpidi lootsikusse, tõmbas mõlemate aerudega veel kord lootsikut edasi minema ja vaatas ise ruttu läbi oma särgi-käise veepinna pääle. Nüüd nägi ta selgesti, et lootsik täitsa paigal seisis. Sama korraga kadus ka segane ilm, kadus järve laius, ka põuaudune õhk, ja päike paistis sirendavas selguses. Ühtlasi kadus ka mehe hirm ja ta hakkas jälle vahvasti sõudma.

Jälle jõudis ta vihinal mööda veepinda edasi, aga kallas jäi ikka kaugeemale.

Korraga kuuleb ta järves kõva hääle kaikumist ning jääb kuulatama: kõik on vait. Ainult pardid prääksuvad pilliroos ja kaldalt kostab ööbiku trillerit. Mees lööb sõudes aerud jälle vette; aga uuesti ja selgesti tõuseb järvest inimehääle kaja, nagu oleks loomi kut-

сутud. Ja seepäale küsis selgesti üks hääl järve põhjas: „Kas kõik on kodus?” Hele naisterahva hääl vastas: „Teised on kõik kodus, ainult tõlpsaba sikk puudub.”

Mees kuulas, uuesti hirmudes, natuke aega; aga et kõik jälle vaikseks jäi, hakkas ta kõigest jõust sõudma. Nüüd aga nägi ta lausa, et ta paigastki ei saanud ja kõige päeva samal kohal oli vaevelnud. „Mis lugu see ometi on? Kui kaua mind täna siin kimbutatakse? Ja miks? Kas tähtpäeva pärast?” Veel katsus ta sõuda, ehk küll tänase otsatu vintsutamise päale juba jõud kadunud oli. Lootsik aga seisis nii kõvasti paigal, nagu oleks ta järve pinda kinni kasvanud. Viimaks tulid mehele mitmesugused jutud meele, mis ta veekimbatustest oli kuulnud kõneldavate, üht ja teist oli tal ka Mustjärvest meeles. Ja äkki turgatas talle pähe: „Ehk see sabata haug ongi järve veealuse rahva tõlpsaba sikk? Ja miks hoitakse minu paati ikka veel kinni? Võtan ja lasen õige havi tagasi järve.

Ta, mehike, on küll juba kauaaegse kuival olemise pääle pool-uimaseks jäänud, aga paadipõhjas oli natuke vett, ta elab veel täiesti ja lööb lupsu.”

Seda üteldes võttis mees havi ja las kis vette. Varsti hüüab jälle naisterahva hääl järvepõhjust, käsi plaksutades: „Näe nüüd, kuidas vana tõlpsaba sikk tuleb keereldes kodu poole, nõnda et tee aga tolmas!” Siis jäi kõik vait. Järv oli jälle selge ja vaikne nagu enne.

Mees hakkas sõudma ja sai silmapilk kaldale.

TUNDMATU NEIU

Mustjärvest käinud muiste üks noor ilus piiga kesk-suviti ikka ühel neljapäeva ööl välja. Enamasti tõusis ta järvest enne ehavalge kustumist, istus natuke aega järve ääres kaldal, vahel ka pisut eemal ühes salukeses, pildus liivasõmeraid ja kivikesi vette ja laulis haledal häälel, ilma et siiski keegi ta sõnust aru oleks saanud, sest et ta ühtki inimhinge oma ligi ei lasknud. Aga niipea kui hakkas koitma, kadus ta kiiresti järve.

Kuna aga jaanilaupäev mõne aasta tagant neljapäevale kaldus, ilmus neiu natuke varem ja tuli kuni Savastvere külani, seisatas siin-sääl mõne maja kohal tänaval, sageli ka mõne sauna akna all, kus naispere oli vihtlemas, näis nagu midagi otsivat ja silmitse-

vat, läks aga siis jälle ruttu järve kaldale salusse, kus vanal ajal küla vainu olnud, istus siin ühe kivi otsas laulu ümisedes kuni koiduni ja astus siis korraga kiirel sammul järve tagasi.

Nõnda oodati teda jälle ühel neljapäeval jaanilaupäeva õhtul. Ja mitu südikat meest olid isekeskis salaja nõuks võtnud teda varitseda ja kinni püüda, et näha saada, kes ta on ja mis tasta arvata.

Neiu tuli ka, nagu oodatud, käis tuttavalt viisil külas ära ja läks salusse. Sinna aga oli ennast juba ammu enne päikese loodet üks külapoiss ilma kellegi ütle mata paksu toomepöösastikku varjule peitnud. Ta nägi, kuidas ilus neiu veest välja ilmus, salakesi mööda kallast külasse läks, varsti aga kergel sammul külast tagasi tõttas, salusse kivi otsa istus, ja ilma noormehe ligiolemist aimamata, laulu tõstis, esitas ja jumistades, et kuulaja arugi ei saanud, viimaks aga paraja kuuldava häälega ja selgete sõnadega, kuid kord-

korralt vahet pidades ja siis laulu jätkates.

„Tulen tasa pääle ilma, astun mäele vete alta kasvukodu katsumaie, lillevainut vaatamaie... Igav on Ahtossa asuda, allailmassa elada, vetevoogude virussa, musta laine loputusel: sellep kuldane koduke, endine eluaseke iga aasta meelega ärkab. Tulen tasa pääle ilma, tõusen muistsele murule haljast heina tallamaie... Aga ei siin eidekesta ega tarka taadikesta ilmu kustki silma ette. Ammu maassa nad magamas, külma kalmu kaane alla. Sellep jällegi tagasi tõttan lainte laia süngi, vetevoogude virusse... Juba hääli helkimassa, Ahto kutse kaikumassa!..”

Noormees kuulas hinge pidades ja oimu liigutamata, sest ta märkas nüüd kord-korralt, kuidas asi lauljaga oli; ta arvas neiu oma silma eest igal pilgul kaduvat ja vette ruttavat, ja see täitis teda kartuse ja haledusega.

Kuna aga neiu nagu laulu oli lõpetamas ja kivilt ehtis üles tõusma, tahtis

ka tema varjust välja astuda, et paari sõnagagi küsida ja näha, kas ja mil viisil ta sureliku päältmaa inimesega juttu teeks, või kas ta siis tõesti end vette tagasi minemast ei võiks päästa? Kuid sääl kiljatas neiu, nii et varitsejal poisikesel veri tarretas, ja pistis suure kisaga salust välja küla poole välja pääle ja säält kaugelt ringteed järvele. Hulk mehi, kes mööda kallast ilma nägemata salu ja järve vahele olid hiilunud, jooksid talle küll veel mitmelt poolt järele. Aga neiu läks nagu mõistatuslik vari kõige kangema tuulehoo kiirusel ümber meeste rea ja kadus enne silmapilku vee alla.

Korraga kostis järvest hobuste hirnumist ja inimeste hääli, nii et mehed kõik kohkudes kaldale jäid seisatama.

Kodu poole minnes rääkis poisike neile laulust, mis ta neiu suust kuulnud, ja mehed töötasid ühest suust, et eluilmaski enam säärase asjadega tegemist ei tee ega veeneiut tema endisest kodukohast ei hirmuta. Kuid hiljem ei näinud teda enam kellegi silm.

LAUSA NÄHTUD NÄKINEIU

Ühel jaanipäeva hommikul päikese tõiustes istusime õitsilapsed Kuningvere järve otsas kingul suure kivi ümber ja kõnelesime öisest jaanitule põletamisest, kus kõiksugust nalja sai teha ja ilu näha. Viimati aga võttis soe päevaterakese paiste ja öine väsimus kõigi üle võimust ja tegi hallile Unevanale ameti kergeks. Mul üksi ei tulnud und. Tõusin seepärast üles ja sammusin kõrgema järvekalda otsa jaanipäeva ilu nägema.

Paks kaste oli maas ja säras hõbehelmina kõigi põõsaste lehtedel ja rohuladvul, udupilved tõusid müüri järvest üles; vastu päeva mäekallaste kohal seisis udus ilus vikerkaar nagu

hiiglarõngas; teispool järve kaldal kuuse otsas kukkus kägu; ööbik lakutas küla-all toomikus; kalad sulpsutasid järves; pardid aelesid prääksudes pilliroos ja luhas ja pidasid oma perekondadega jaanipäeva jahti.

Istusin suure kivi otsas ja imetlesin, ei tea isegi kui kaua, ilusat hommikut. Kõik, mis silmad nägid ja kõrvad kuulsid, oli mulle nii armas, nagu oleksin täna hommiku esimest korda seda kõike kuulnud ja näinud. Kui mõne aja olin istunud ja ilumõju ju natuke üle hakkas minema, tuli mulle meele, et ma eile õhtul olin õngenõud kaasa toonud ja pajupöösasse peitnud. Jooksin siis mäest alla õnge järele.

Väikese pervetüki ääres järve servas oli mul ammu tuttav püügikoht, ja sinna heitsin õnge sisse. Toimetasin, toimetasin raasikese aega, aga ei näinud tükil ajal maimugi. Ühe korraga aga tuli perve äär kihinal kalu täis. Kalad võtsid nii ahnesti õnge, et otse ime. Muidu võis mitmed korrad terve

hommiku järve ääres ära vahtida, ilma et kümmet või kaht kalapojakest oleks saanud. Aga täna hommikul, kui ikka viskasin õnge vette — kala otsas, jälle õng vette, jälle kala otsas. Juba olin pääle viiekümne suure kala välja tõmmanud ja ütlesin siis nagu pool kogemata:

„Kui sedaviisi edasi neid kuivale lopsin, ei tea, kes neid siis koju jõuab vinnata?”

Nõnda kui mõtte ära olin mõtelnud: ei loomagi tulnud enam järvest. Ja teisel silmapilgul ei olnud ka mitte üht liigutajat silmaga näha. Ei tea, kuhu kohta nad sellesama puhuga nagu ära tõmmati või vajutati.

Tükikese aega õngitsesin veel, aga ei midagi. Viimati tõstan silmad, vaatan läbi udu kaugemale järve pääle ja näen: imeilus kollaste juustega nais-terahvas istub ei kuigi kaugel minust veepinnal udus, soeb juukseid, kuld-kamm aina läigib vastu päikest, ja ise ta jumistab laulu.

Olin juba oma vanemalt ja teistelki

ammu kuulnud, et järvedes ja meredes
olevat sageli veejumalaid ja näkinei-
dusid nähtud, ilma et nad kellelegi ku-
nagi suurt paha oleksid teinud; aga
süda lõi mul siiski kohklema ja ma ei
saanud paigastki ära. Varsti aga kas-
vas mul julgus jälle südamesse ja hir-
mujudin läks üle.

Vagusi jäin oma paika seisma, ilma
oimugi liigutamata, ja vahtisin teda
tüki aega. Ilus naisterahvas kenitab
niisama vaikselt edasi oma kohal, soeb
ikka oma kuldse kammiga juukseid,
paneb vahel pihuga vett pää pääle ja
kõvendab kordkorralt lauluhäält, nõn-
da et see mul läbi südame käib. Vahin
ja vahin, unustan õnge ja kalad ja
mõtlen:

„Taeva ingel öeldakse küll inimlas-
test kõigist ilusam olevat, aga sellest
ilusam ei või ka ükski ingel enam
olla!”

Viimati hakkas ta õige teraselt mu
otsa vahtima, ja juba mõtlesin, et hak-
kab juttu tegema või midagi ütlema,

aga ei lausunud ta musta ega valget, ja mina ka ei tohtinud suudki avada. Nõnda silmitsesime teineteist hulga aega vastastikku. Viimati võtsin ometi südame rindu — „et ma õige hüüan teda, ega ta mulle sellepärast ei tea mis kurja tee.” Ja hüüdsin:

„Kuule, neiuke!”

Ei tema pannud tähelegi.

Läks natuke aega ja ma hüüdsin jälle poolkõva häälega: „Näkineiu!”

Nõnda kui ma selle sõna nimetasin, oli ta kadunud nagu tina tuhka. Muudkui vesi virvendas sääl kohal tükikene aega, kuhu veenaisterahvas oli kadunud. Äkitselt aga kahises ka luht, lainetas pilliroog ja puhus kõva tuulehoog, ja mul läks tükiks ajaks kõik silme ees kirjuks. Viimati ärkasin nagu unest, ja südagi valutab, nagu ei tea mis käest oleks kadunud.

Mõnedki jaanipäeva hommikud olen pärast seda õngel käinud ja järve ääres viitnud, aga ei sellesarnast ole enam mu silm näinud.

HALLI JA MUSTJÄRVE TULEK

Vanal hallil ajal olid Halli ja Mustjärve asemel madalad aasa-heinamaad, kust iga aasta varakult hein ära tehti ja siis õits nerde noore hädala pääle käis.

Ühel suvisel neljapäeva ööl oli mitme küla õitsiselts oma määratu hulga hobustega Mustjärve asemel hädalal. Suur tuli põles ja õitsilised kilatsesid ja naersid, vedasid vägipulka ja laulsid ja löid tralli suurel lustil ja rõõmul, nagu ikka valvajate õitsiliste viis. Viimati said nad hulgakesi üleemeelseks ja hakkasid üht vaestlast poisikest pilkama ja vintsutama. Poisike hakkas nutma, läks tule juurest ära, käis korra ümber hobuste, istus siis teistest ja tulest eemale mättale ja hakkas oma

kadunud vanemaid taga kaebama, et nad manala-mailt tuleksid teda, teiste tõugatavat, kaitsma ja lohutama.

Vaevalt oli poisike oma kaebamise lõpetanud, kui korraga kuuleb, ehk küll taevas selge kui klaas ja tähed kullana hiilgavad, nagu pikse müristamist ja sellega ühes imelikku häält... Ta ei saa aga midagi aru, mis hääl see on või kust poolt see tuleb. Teised õitsilised ei pane seda oma käratsemises tähelegi, vaid naeravad, laulavad ja hullavad edasi ja ajavad uut hagu tulle. Vaenelaps jääb ka mõttes oma mättale istuma.

Natukese aja pärast kostab veel kõvem kõmin kui enne ja selle järele kuulakse selgesti nagu hüüdmist: „Minge ära!” Mõned õitsilised tule juures seisatasid ja ütlesid teistele: „Mis see peaks olema, mis müristab ja nagu hüüdis?!” Teised ütlesid vastu: „Mis muud, kui pikne müristab selgest taevast!” Mõned teised jälle: „Las’ peksab sortsilasi metsast merre!”

Selle pääle jätkasid nad jälle oma ilutsemist, tule ümber kuuti lüües.

Vaenelaps silmitses hoolega sinna poole, kust see imehää! ja kõmin juba teist korda oli kostnud. Viimaks näeb ta korruga õhtupoolist taevast mustama hakkavat ja nagu koledat piksepilve metsa tagast ruttu liginevat. Ta tõuseb mättalt ja tahab tule juure teiste seltsi tagasi minna, lööb aga nagu kogemata silmad teisele poole ja näeb päikese tõusu poolsete heinamaade vahel kõrgemal kallastikul kaht määratut härga, teine hall, teine must, kes mulda vastu taevast üles kaapides praegu teine teise vastu olid tormamas, kusjuures mõlemad kurjasti mõirgasid, aga nagu tumedal kinnisel häälel. Viimaks löid nad raksatades sarved kokku ja hakkasid kaevlema.

Jälle hüüdis valjemini ja kõvemini see imeline hää! : „Minge ruttu ära!” Nüüd jäid kõik õitsilised kohklema ja küsitlesid imestades ja hirmul, mis sest müristamisest ja tema arusaama-

tust häälest ometi arvata. Ei keegi teadnud vastust ega olnud häälest õiget aru saanud. Ja natukese ajaga läks kõigil jälle hirm meelest ning asusid õitsilised jälle oma tembutusi tegema ega pannud suuremat tähelegi, et taevas üleni kottpimedaks oli minemas.

Vaenelaps ei teadnud mis teha. Süda põksus tal tundmatus hirmus. Juba oli ta ka tule ääre astumas ja lootis teiste seltsis pääseda kohutavaist mõtteist. Kuid kaevlejate härgade pääle vaadates, kes vastu pilvita idataevast tähevalguse kumal nagu kaks mustavat mäge heitlesid, lõi ta süda veel enam hirmuma; tal ei olnud rahu, nagu oleks teda vägisi minema aetud ja edasi kistud, ehk ta küll isegi ei teadnud, kuhu minna või mis teha.

Tal ei olnud muud hobust kui üks teisekevadine vars, ja see oli ka kõik varandus, mis vanemad talle madala saunahurtsiku kõrval olid pärandada jätnud. Ta otsis selle üles, võttis käe kõrvale ja läks temaga õhtupoolse mäe

kalda poole, kaevlejatest härgadest eemale. Minema hakates hüüdis ta ka teisi õitsilisi ära tulema, neile koledaid kaevlejaid näidates, teised aga ei pannud oma käratsemises tema hüüdmist ega midagi tähele.

Vaevalt aga saab vaenelaps mäerinnale, kui korraga kaevlejad härjad teispool heinamaad mäel nii koledasti röögatavad, et maa põriseb ja metsad kohatades vastu kostavad.

Sellesama korraga aga kukuvad kaevlejad härjad mõlemad lõhki, teine teispoole mäge. Silmapilk mustab mõlemal pool mäge järv, lainetab ja vahutab marul mässav vesi. Mustast härjast ilmus Mustjärv, hallist härjast Halljärv ehk praegune Kuningvere järv.

Kõik õitsilised ja nende hobused jäid Mustjärve vee alla ja ajavad oma trallitamist ja õitsipidu allilmas praegugi edasi. Vaenelaps aga pääsis oma varsaga, sai pärast rikkaks meheks ja tema suust jäi see jutt rahvale.

VEEALUSED

Muiste sõitis mees oma pojakesega õige noore jää ajal üle järve. Otse keset järve aga murdus jää, ja mees oma poja ja hobusega langes alla. Kohe jää all tuli neile hall vanamees pahase näoga vastu ja ütles mehele: „Sina tulid meelega päältmaailmast siia, seepärast siia jäädki, kas tahad või tahtmata. Annan sulle halli hobuse ja kuldjalastega saani ja panen su iga sügise noore jää all sõitma ja mürinat tegema, et igaüks suurele kaugele kuu- leks, ega jälle keegi kergemeelselt sisse ei sõtku mu maja ja laia vetevalla katust, enne kui vanataadi külm seda täitsa tallatavaks pole kõvendanud. Su poja ja hobuse upitan päältmaailma

tagasi, sest et nad sinu läbi süüta ja tahtmata siia sattusid.”

Nende sõnadega noppas vana veehall hobuse ohjad, pani poisi rekke ja — kohe olid nad jääl. Siin ütles ta poisikesele: „Ole isa pärast muretu! Meie seltsis vee all on elu kuldne. Nüüd katsu aga koju saada ja ära reest midagi kaota!”

Poisike sai hirmu ja märjaga vaevalt veejumala sõnust aru, tegi aga hobusele ruttu, ja poolroidunud ning unine, jõudis ta lühikese aja pärast koju. Kaks suurt jäätükki oli järvest jäänud rekke. Ta viskas nad ukse ette maha. Et nad visates katki ei läinud, vaatas poisike neid terasemalt ja nägi nüüd, et nad polnud jää, vaid selge hõbe. Nii sai ta rikkaks meheks ja elas õnnelikult. Iga sügise, kui esimene külm vee jääga kattis, käis ta kurvalt järve ääres, et ehk oma armast isa veel näha saaks. Aga kunagi ei olnud tal seda õnne, ehkki jää mõnikord otse jalgade ees mürtsus ja paukus, nagu oleks isagi tunnud poja igatsemist.

Nõnda möödusid mõned kümned aastad, ja mees sai juba vanaks ning halliks. Siis läks ta jälle kord, nagu alati, noore jää ajal järve ääre, sammus kurvalt sinna-tänna ja mõtles oma isale. Viimaks lööb ta meel nõnda valusaks ja igatsema, et ta kaks kätt vastu südant peab suruma. Ta istub jõesuudme kõrvale kivi otsa, ja silmist veerevad tal pisarad lainel mööda palgeid maha. Korraga näeb ta jõesuudmes hõbedase värava kullaste varbadega. Ta tõuseb kivilt, astub värava ette, lükkab veidi: värav avaneb kergesti. Vanake mõtleb, seisab natuke ja astub siis edasi. Siin jõuab ta pimedasse tänavasse, ja seda mööda edasi minnes näeb tüki maa taga jälle sama-suguse värava, muudkui palju suurema. Selle ees aga seisab päkapikkune mees, suur kivine kübar päas, raudriided üll, vaskvöö vööl ja sülla-laiune vaskkirves käes.

„Sa tahad vist oma isa näha saada?“ küsis ta vanakeselt lahkesti.

„Jah, kulla mees,” vastas vanake, „kas sa ei võiks teda mulle näidata ja mind temaga lasta kokku saada? Mu elu läheb vanaduspäevade vastu maailmas kord-korralt ikka igavamaks!”

„Seda ma küll ei või ega tohi lubada!” ütles väike mehike. „Päälegi on ta praegu oma ametis. Sõidab — kuuled küll! — halli hobuse ja kuldse saaniga meie maailma õrna hõbekatust mööda, et hoida seda päältmaalaste hoolimata tallamise eest. Aga et kord oled juhtunud meie külaliseks ja julgenud siia tulla, siis tahan näidata sulle meie maailma elumaju ja asupaika.”

III

Seda üteldes puudutas ta sõrmega väravasse, see avanes; vanamees ja ta seltsiline astusid suurde ning uhkesse klaashoonesse. Noori ja vanu, mehi, naisi ja lapsi oli siin hoones hulgana ees, üks sääal, teine tääl. Mõned käisid ja toimetasid, mõned jälle olid mitmekesi koos, kõneldes ja naljatades, ilma et keegi sissetulijate pääle silma

oleks tõstnud, neid tähelegi pannud või sõnakest neile lausunud. Päkapikumees võõraga sammus tohutut hoonet mööda edasi, mis läks ikka heledamaks ja toredamaks. Kõik majariistad olid puhtast kullast ja hõbedast, kõrge lagi helendavast klaasist ja põrand puhtast vasest, ja mida kaugemale nad läksid, seda uhkemini hiilgas ja kiirgas neile igalt poolt hoone vastu, ilma et ta otsa oleks ulatanud silmama. Liigheledus ja valgus pani vanamehe pää ümber käima, ja ta soovis viimaks ümber pöörduda. Päkapikumees oli kohe sellega nõus ja ütles:

„Hää, et sellele õigel ajal mõtlesid. Mida kaugemale läheksime, seda kiirgavam oleks hoone. Siit natuke eemal on juba nii hele ja hiilgav, et päältmaalase silm seda ei jõua ära kannatada; sest siin elab meie vägev kuningas oma helde emandaga, nende ümber ka teised meie vetevalla võimsad ja ilusad.”

Vanamees võttis julgust ja hakkas asja pärima:

„Sa ütled pere ja perepidajad sää-
levat, aga kes on siis need, kes siin
eespool kojast liiguvad ja elavad? Nagu
näib, ei lõpe vanadel jutt, noortel nal-
jatamine ega lastel mängupidu kullaste
ja hõbedaste iluasjadega?”

„Poolpooliti on nad meie pere, aga
ei ole siiski,” vastas päkapikumees ja
vaatas küsitava rahva pääle. — „Need
on — kui nüüd tohin sulle ütelda —
päältmaailma-inimesed, kes meie koju
on korjunud, üks seekord, teine teine-
kord. Neil on siin hää elu küll, oma
vanna maailma tagasi pole keegi taht-
nud minna, — ei neid sinna lastagi.
Sest kes meie koju korra kaldub, see
peab ka siia jääma.”

„Kas mina ka?” küsis vanamees
kohkudes, ehk ta küll isegi ei teadnud,
mis tal siinse elu poolest oli karta.

„Noh, kas sul siis meie kodu vastu-
meelt ja võõras on? Aga ära karda,
ole mureta! Täna võid minna, kuhu
tahad, ja jääda, kui tahad. Ma tõin su
vabalt siia ja viin su vabalt välja. Aga
see on esimene ja viimne kord, et siit

keegi surelik päältmaailma tagasi läheb!”

„Kas ma siis oma isa enam iialgi ei näe?” küsis vanamees, ja pisarad tulid talle silmi.

„Ei, muidu mitte, kuid tule nädalat kolm hiljem siia; kui jää on vananenud, siis on su isal vaba aeg; tal on siis kõik selle aasta toimetused lõpetatud ja ta peab meie hulgas siin röömsaid päevi, kuni aasta ümber ja tal jälle sama toimeetus tuleb.”

„Aga kas ta siis igavesti seda tööd peab tegema ja sellega iga aasta oma eluõnnetust mälestama?” küsis vanamees nukralt. Päkapi kumes vastas:

„Kes sinna võib parata? Seni ta seda toimetust siin täidab, kuni jälle mõni kergemeelne päältmaailmast meie koja noore talvekatuse juhtub rikkuma ja ise läbi jää langema: siis on endine noorejääsõitja sellest tööst vabastatud ja järg läheb uue kätte.”

Nõnda küsides ja vastates oli vanake jõudnud oma saatjaga jälle tagasi endise värava ette. Siin vaatasid nad

nagu küsides teineteise otsa; päkapikumees naeratas sõbralikult, andis vanakesele kaks vaskpulka ja ütles:

„Kui sa kunagi siia värava ette tuled ja mind ei ole siin, vaid mõni teine, kellele tundmatu oled, siis helista neid pulki, küll ma siis tulen ja su tahtmise täidan, kui võin.”

Nende sõnadega laskis ta võõra esiti suurest väravast välja, saatis ta ka tänavast läbi väikese värava juure, avas ka selle ja vanamees seisis jälle jõesuudmes järve ääres. Värav, millest ta praegu läbi tulnud, oli silmist kadunud, aga vaskpulgad tunnistasid asja tõelisust; need vanake pistis põue ja läks mõttes ning pool-uimaselt koju. Siin ei saanud ta süda enam rahu ega tunnud mees mingist asjast rõõmu. Kolm nädalat käis ta iga päev jõesuudmel, istus siin kui unenäos kivi otsas, kuni viimaks nagu maa alla kadus.

VETE-EMA HÄÄTEGU

Ükskord istus vaenelaps, seitsmeteistaastane tüdruk, järve kaldal jõesuudme ligidal, nuttis oma muldaläinud ema ja isa taga ja kurtis neile oma eluviletsust. Äkki paneb talle keegi käe õlale. Ta pöörab silmad: ilus kollajuukseline vanakas naisterahvas, imelikult riides, seisab ta kõrval, hoiab valgeid kivikesi põlles ja ütleb lahkelt naeratades:

„Ära nuta! Halbade päevade järgi võivad paremad tulla!” Nende sõnadega laseb ta oma põllest vaeselapse rüpe kivikesi täis ja ütleb ise: „Mine koju, pane need kivid oma riidekirstu. Aga ära ütle seda kellelegi muule kui sellele, kes sulle homme kosja tuleb.”

Vaenelaps ei saa esiti kohe sõnagi suust, viimaks aga naeratab ta pool tahtmata ja ütleb:

„Kosja? Ei tea, kes mulle vaesele ka kosja tuleb!”

„Küll näed! Usu mu sõna,” ütles

võõras naeratades ja hakkas järve astuma. Vaenelaps taipas nüüd ja hüüatas: „Sina oled siis Vete-ema?!”

Aga vaevalt oli ta need sõnad lausunud, kui juba imelik võõras oli kadunud.

Tüdruk läks ruttu koju ja pani naljapärust need antud kivid kirstu. Teisel päeval tuli rikas perepoeg ja kosis tütarlapse endale. Mõrsjal tuli eilne lugu alles siis meele, kui peigmees taitis minema hakata. Siis ta kõneles talle ära, mis eile oli näinud, ja viis peiu oma ehtekirstule. Kui kirstukaas avati, oli kolmas osa kirstust hõbedat täis. Peig langes oma armsale kaela ümber ja ütles:

„Sinu rikkus ei tee mind rõõmsamaks kui ma muidugi olen. Aga kellele Vete-ema hääd teeb, see on kõige parem ja puhtam inimene. Selle ümber sünnib hääd ja ta käes kosub ja edeneb kõik.”

Peiu sõna ei jäänud valeks: abielusnad nägid rõõmsaid päevi, suurt rikkust ja õnne. Perenaine oli kõigile helde ja lahke, kes ühtki palujat oma ukse tagant tühja käega ära ei saatnud ja iga vaeselapse eest kõige parema emana hoolitses.